REGISTERED No. B 3434

जाहिरातींचे दर.
खालील पत्त्यावर चौकशी करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाविलास', पुणें ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४.
(टपाल हंशिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ धर्मकामाविति।
—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष ४ | पुणें, बुधवार, तारीख ८ जून, १९३८ | अंक २३

मिनर्व्हा, पुणें
स्टार्स–संमेलन

रत्नप्रभा
आशालता

शनिवार ता. ११ पासून सुरू होणार ?
ज्वाला
शनि. ता. ११ पासून सुरू होणार ?

चंद्रमोहन
विनायक

हंसचा मराठी बोलपट

दिग्दर्शक—विनायक
कथालेखक—वि. स. खांडेकर

पुण्यांत येणाऱ्या प्रवाशांसाठी भोजनाचें व उतरण्याचें निर्धास्त ठिकाण.
पूना गेस्ट हाऊस
टेलिफोन नं. ७७९ : लक्ष्मी रोड–गणपति चौक–पुणें.
हवेशीर जागा
सुग्रास भोजन
उत्तम आदरातिथ्य

फराडकर टेलर्स ॲकॅडिमी
(सिटी पोस्टासमोर पुणें २)
येथें शिवणकलेचें शास्त्रीय व व्यावहारिक धंदेशिक्षण फीसुद्धां सर्व खर्च मिळून फक्त ११० रु. त पूर्ण खात्री होईपर्यंत मिळतें.

विविध माहिती

बँकांस सुट्टी

गुरुवार, ता. ९ जून रोजीं राजाचे वाढदिवसानिमित्त व सोमवार, ता. १३ जून रोजीं झरथोस्तनो दिसोनिमित्त बँका बंद रहातील.

ओरिएंटल विमा कं. लि.

वरील कंपनीनें गेल्या वर्षी ९ कोटि, ९८ लक्ष रुपये किंमतीच्या ५५,२२८ विमा पॉलिसी दिल्या. हप्त्यांचें एकूण उत्पन्न ३ कोटि, २७ लक्ष रुपये झालें. विमा खातीं फंडांतील रकमेवर ४.५९% व्याज पडलें. कंपनीची साधारण सभा ता. १ जून रोजीं भरली होती, त्यावेळीं भागीदारांस प्रत्येक भागावर करमाफ १२५ रुपये डिव्हिडंड देण्याचें ठरलें.

गेल्या आठवड्यांतील ट्रेझरी बिलांची विक्री

कोणातर्फे	रकम (रु.)	पडलेला व्याजाचा दर %
हिंदुस्थान सरकारः	८२ लक्ष	१ रु. ६ आ. ५ पै
मध्यप्रांत व वऱ्हाड सरकारः	२० लक्ष	१ रु. ११ आ. ० पै

युद्ध उद्भवल्यास राजधानीचें स्थलांतर

कराची हें शहर वैमानिक हल्ल्याचे दृष्टीनें असुरक्षित असल्याकारणानें सिंध प्रांताच्या राजधानीचें स्थलांतर हैद्राबाद येथें करण्यांत यावें, ह्या सूचनेचा उल्लेख सिंधच्या गव्हर्नरांनीं सेंट जॉन ॲम्ब्युलन्स असोसिएशनच्या गेल्या वार्षिक सभेचे वेळीं केला अशा स्थलांतराची आवश्यकता नसल्याचें त्यांनीं सांगितलें.

जर्मनी व ग्रेट ब्रिटन ह्यांचा व्यापारी सलोखा

ग्रेट ब्रिटन व जर्मनी ह्या दोन देशांच्या अधिकृत सरकारी प्रतिनिधींमध्यें व्यापारी कराराबाबत वाटाघाटी चालू आहेत.

दारुबंदी व लष्करी खर्च

"काँग्रेसच्या अधिकाराखालील प्रांतिक सरकारांस, दारुबंदीमुळें बुडणाऱ्या उत्पन्नामुळें राज्यकारभार चालविण्यास पैशाची तूट पडूं लागली तर मध्यवर्ती सरकारास लष्करी खर्च कमी करण्यास भाग पाडण्यांत येईल व पेचप्रसंग निर्माण केला जाईल" असें सरदार वल्लभभाई पटेल ह्यांनीं आपल्या एका भाषणांत नुकतेंच सांगितलें.

पार्लमेंटच्या बोलक्या सभासदांविषयीं बोलके आकडे

ता. १४ एप्रिल रोजीं संपलेल्या ब्रिटिश कॉमन्स सभेचे अधिवेशनांत, बोर्ड ऑफ ट्रेडचे अध्यक्ष, मि. ऑलिव्हर स्टॅन्ले, हे सर्वापेक्षां अधिक वेळ बोलले. त्यांच्या भाषणांनीं सरकारी रिपोर्टाचे १६७ रकाने व्यापले आहेत. मुख्य प्रधानांच्या भाषणास ११५ स्तंभ खर्ची पडले असून, बोलकेपणांत त्यांचा आठवा अनुक्रम लागला आहे.

दशलक्षावा प्रेक्षक

ग्लॅसगो येथील ब्रिटिश साम्राज्य प्रदर्शनास भेट देणारांत दशलक्षावा अनुक्रम लागण्याचा मान मिस् ड्यूक ह्या तरुणीस मिळाला. तिनें प्रदर्शनांत पाऊल टाकतांच प्रदर्शनाचे अध्यक्ष, लॉर्ड एल्जिन, हे तिला सामोरे गेले. तिचा नंतर सन्मान करण्यांत आला.

मॅट्रिकची फी कमी होत नाहीं

मुंबई विश्वविद्यालयाच्या मॅट्रिकचे परीक्षेस बसणाऱ्या उमेदवारास प्रत्येकी १५ रुपये फी द्यावी लागते, ती १२ रुपये करावी असा एक ठराव विश्वविद्यालयाचे सेनेटपुढें आला होता, तो नामंजूर झाला. मॅट्रिकचे परीक्षेपासून विश्वविद्यालयास निवळ ३० हजार रुपये दरसाल शिल्लक रहाते.

चेकसची उलाढाल

मुंबई येथील बँकर्स क्लिअरिंग हौसमधून २७-५-३८ अखेर संपलेल्या आठवड्यांत ८९,४४७ चेकसची देवघेव झाली, त्यांची एकूण किंमत १४ कोटि, ४८ लक्ष रुपये होती.

अमेरिका आणि ग्रेटब्रिटन ह्यांमधील लोकवस्ती

अमेरिका देशाचें क्षेत्रफळ ३७ लक्ष, ३८ हजार चौरस मैल असून त्याची लोकसंख्या १३ कोटि, ७० लक्ष आहे. म्हणजे, प्रत्येक चौरस मैलांत सरासरीनें ३६ लोक रहातात. ग्रेटब्रिटनचें क्षेत्रफळ ९५ हजार चौरस मैल व लोकवस्ति ४ कोटि, ४५ लक्ष आहे आणि प्रत्येक चौरस मैलांत सरासरीनें ४६८ लोकांची वसति आहे.

डॉ. ग्रेगरी ह्यांचे दुय्यम मदतनीस

हिंदुस्थान सरकारचे आर्थिक सल्लागार, डॉ. ग्रेगरी, हे लवकरच हिंदी रयतेवरील कराच्या भारासंबंधीं चौकशी करण्यास प्रारंभ करणार आहेत. त्याकरितां चार सहायकांची नेमणूक करण्यांत यावयाची आहे. ह्या चार जागांसाठी पांचशेवर अर्ज आले आहेत.

कॅश सर्टिफिकिटांची विक्री

गेल्या एप्रिल महिन्यांत १ कोटि, ७ लक्ष रुपये किंमतीचीं पोस्ट ऑफिस कॅश सर्टिफिकिटें खपलीं. १९३७ च्या एप्रिल महिन्यांतील विक्रीचा आकडा १ कोटि, २ लक्ष रुपये इतका होता. एप्रिल, १९३६ मध्यें १ कोटि, ४२ कोटींचीं सर्टिफिकिटें खपलीं होतीं.

बंगलोर येथील इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स

बंगलोर येथील इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्सचें वार्षिक उत्पन्न सुमारें ६ लक्ष रुपये असुन खर्च ५½ लक्ष रुपये आहे. देणग्यांच्या कायम निधीच्या रकमेचें २ लक्ष, ८५ हजार रुपये इतकें व्याज येतें. हिंदुस्थान सरकार १½ लक्ष रुपये देतें व म्हैसूर दरबारची ग्रँट ३० हजार रुपये आहे. मुंबई, मद्रास व मध्यप्रांत सरकारें व त्रावणकोर संस्थान ह्या सर्वांची मिळून ग्रँट १४½ हजार रुपये भरते.

केरळ सोप इन्स्टिट्यूट, कालिकत

वेगवेगळ्या तेलांपासून साबण, मेणबत्त्या, व्हार्निशें, रंग, इत्यादि बनविण्याच्या धंद्यांचा पुरस्कार करण्याचे हेतूनें मद्रास सरकारनें वरील इन्स्टिट्यूटची सुमारें २० वर्षांपूर्वी स्थापना केली व तीमध्यें २ लक्ष, १५ हजार रुपये भांडवल गुंतविलें. १९१६ ते १९३६ ह्या मुदतींत इन्स्टिट्यूटनें ३८½ लक्ष रुपये किंमतीचे साबण विकले व व्याज वगैरे देऊनहि १ लक्ष, ६१ हजार रुपये निवळ नफा मिळविला. इन्स्टिट्यूटच्या पुरस्कारानें इतर अनेक कारखाने निघाले आहेत; हीच इन्स्टिट्यूटची खरी कामगिरी होय. आणखी तीन वर्षे इन्स्टिट्यूट चालू ठेवण्यास मद्रास सरकारनें नुकतीच मंजुरी दिली आहे.

म्हैसूर संस्थानाचें बजेट

म्हैसूर संस्थानास १९३८-३९ मध्यें ३ कोटि, ८६½ लक्ष रुपये उत्पन्न होऊन खर्च वजा जातां वर्षअखेर १,१३,००० रुपये शिल्लक उरेल अशी अपेक्षा आहे.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

	रुपये किंमत
२२-५-३८ ते २८-५-३८	१८,९२,१७५
२९-५-३८ ते ४-६-३८	२९,८८,४७०
२१-९-३१ ते ४-६-३८	३,१४,८३,२२,२४५

अनुक्रमणिका

	पृष्ठ		पृष्ठ
१ विविध माहिती ...	२७०	६ कोळसा	२७५
२ सहकारी अर्बन बँका	२७१	७ सोन्याचा पुरवठा	२७५
३ पुणें येथील उद्योग-दिन	२७२	८ विमा पॉलिसी गहाण टाकूं नका ...	२७५
४ फेडरल कोर्टापुढील सुनावणी ...	२७२	९ न्यू सिटिझन बँक ऑफ इंडिया लि. ...	२७७
५ स्फुट विचार	२७३	१० फडनवीसांची तृषाशांती	२८०
सोन्याचें विशिष्ट स्थान—सोनारानें कान टोचले—हिंदी लोकमताची भूमिका-लढाऊ तयारी वांचून शांतता नाहीं—वर्धा को. सेंट्रल बँक लि.		११ श्री. प्रधान ह्यांचा तक्ता	२८०
		१२ निवडक बाजारभाव	२८१

अर्थ

बुधवार, ता. ८ जून, १९३८

हिंदी बँकिंगचे क्षेत्रांत सहकारी अर्बन बँकांचें स्थान

हिंदी बँकिंगच्या प्रगतीसंबंधानें चर्चा करतांना व्यापारी (जॉइंट स्टॉक) बँकांच्या शाखांचे संख्येविषयीं तुलनात्मक विचार केला जातो आणि त्यांतील वाढीवरून एकंदर प्रगतीचें अनुमान करण्यांत येतें. सहकारी बँकांचें क्षेत्र शेतकऱ्यांपुरतेंच संकुचित आहे, ह्या समजुतीनें त्यांची बँकिंगविषयींच्या आकड्यांत गणना केली जात नाहीं आणि हिंदुस्थानासारख्या शेतीप्रधान देशांत बँकिंगच्या क्षेत्रांत सहकारी बँकांस त्यांचें योग्य स्थान मिळावयास पाहिजे, तें मिळत नाहीं. सहकारी अर्बन बँकांनीं जनतेस बँकिंगची संवय लावण्याबाबत उत्कृष्ट कामगिरी बजावली आहे, ती लक्षांत घेतली जाणें आवश्यक आहे. लहान सहान व्यापारी केंद्रांचे ठिकाणीं मोठ्या बँकांच्या शाखा चालवणें परवडत नाहीं, परंतु तेथें सहकारी अर्बन बँका स्थानिक व्यापाराच्या व उद्योगधंद्यांच्या गरजा भागवूं शकतात. सहकारी अर्बन बँकांस लोकांच्या नडी व अडचणी चांगल्या समजतात आणि त्या बँकांस मिळणारा नफा पुनः स्थानिक उपयोगाच्या कामासाठींच योजिला जातो. अशा रीतीनें सहकारी अर्बन बँकांची उपयुक्तता निर्विवाद असतांना, रिझर्व्ह बँक व्यापारी बँकांचें जाळें पसरण्याची वाट पहात आहे. तोंपर्यंत जुन्या पद्धतीनें व्यवहार करणाऱ्या सराफांशीं ती संबंध प्रस्थापित करील म्हणावें, तर ती गोष्ट तिला जड जात आहे, असें दिसतें. रिझर्व्ह बँकेनें सहकारी अर्बन बँकांकडे आरत सहानुभूतिपूर्वक पाहून त्यांच्या प्रगतीस हातभार लावला व त्यांचेमार्फत व्यापार व उद्योगधंदे ह्यांस सहाय केलें तर तिनें आपलें मध्यवर्ती बँक ह्या नात्याचें कर्तव्य बजावल्यासारखें होईल. प्रांतिक सहकारी इन्स्टिट्यूटस व बँकस ह्यांच्या मध्यवर्ती संस्था गेलीं तीन वर्षे वरील आशयाची सूचना हिंदुस्थान सरकारास करीत आल्या आहेत. रिझर्व्ह बँकेच्या स्थापनेच्या कायद्यांत योग्य दुरुस्ती केल्याविना सहकारी अर्बन बँका रिझर्व्ह बँकेच्या व्यवहार क्षेत्रांत बसूं शकणार नाहींत, हें खरें आहे. परंतु, अशी दुरुस्ती करण्यास अडचण कोणती आहे?

कोल्हापूर अर्बन कोऑपरेटिव्ह बँकेचा रौप्य महोत्सव श्री. वैकुंठराय मेहता ह्यांचे अध्यक्षतेखालीं नुकताच साजरा झाला, तेव्हां त्यांनीं आपल्या अध्यक्षीय भाषणांत वरील प्रश्नाचा उल्लेख केला आणि रिझर्व्ह बँकेनें सहकारी अर्बन बँकांस संलग्न करून घेण्याची आवश्यकता प्रतिपादली. लहान व्यापारी गांवांत तेथील बँकिंगच्या गरजा भागविण्यास अर्बन बँकाच ज्यास्त क्षम कशा असतात, ह्याचें त्यांनीं मुद्देसूद आणि मार्मिक विवेचन केलें. अर्बन बँकांच्या कार्याचा उपयोग करून न घेतल्याबद्दल त्यांनीं हिंदुस्थान सरकारास थोडासा दोष दिला, परंतु त्याबरोबरच खुद्द अर्बन बँकांनीं आपला कारभार कसा सुधारला पाहिजे, ह्याचेंहि त्यांनीं दिग्दर्शन केलें. जॉइंट स्टॉक बँकांनीं स्वतःच्या कारभारावर अनेक बंधनें घालून घेतलेलीं आहेत, त्यांचा अर्बन बँकांनीं अंगीकार केला पाहिजे, असें ते म्हणाले. हिंदुस्थानांतील जॉइंट स्टॉक बँकांचे व्यवहार कंपनी कायद्यान्वयें चालतात. ह्या कायद्यांत नुकतीच दुरुस्ती करण्यांत आली असून बँकांवर कित्येक इष्ट असे निर्बंध घालण्यांत आले आहेत. सहकारी अर्बन बँकांसहि अशाच प्रकारचे निर्बंध लागू करण्यांत यावे, असें श्री. मेहता ह्यांनीं सुचविलें. इतर बँकांप्रमाणें अर्बन बँकांनींहि रिझर्व्ह फंड स्वतंत्रपणें गुंतवावा; शेड्यूल्ड बँकांस ज्याप्रमाणें रिझर्व्ह बँकेजवळ कांहीं किमान रकम ठेवावी लागते, त्याप्रमाणें अर्बन बँकांचेहि पैसे खेळतें रहाण्याविषयीं तरतूद व्हावी; त्यांचीं येणीं व देणीं ह्यासंबंधीं वक्तशीरपणें पत्रकें दाखल करण्याची त्यांजवर सक्ती असावी; स्थावर मिळकतीचे गहाणतारणावर अर्बन बँकांनीं किती रकम गुंतवावी, हें निश्चित करण्यांत यावें, इत्यादि त्यांनीं सूचना केल्या. सहकारी अर्बन बँका घरगहाणावर पैसे देतात परंतु त्याची परतफेड होणें कठीण जातें, अशी सर्वत्र तक्रार आहे. आपले पैसे जरूर तेव्हां परत जमा करतां आले पाहिजेत, हें लक्षांत ठेवूनच त्यांनीं कर्जें दिलीं पाहिजेत; व्याजी लावलेल्या रकमेचें तारण सहज विकून टाकतां येईल, असेंच असावें; दिलेल्या कर्जाचा विनियोग उत्पादक कार्याकडे करण्यांत येणार असल्याविषयीं बँकांनीं खात्री करून घ्यावी, इत्यादि सुरक्षित बँकिंगचीं रहस्यें त्यांनीं सांगितलीं. गहाणाचा आणि हुंडीचा व्यवहार ह्यांमधील फरक समजला म्हणजे बँकिंगच्या धंद्याचें मर्म लक्षांत आलें, हें सुप्रसिद्ध तत्व वरील सर्व विवेचनाच्या मुळाशीं आहे.

सहकारी अर्बन बँकांचें बहुसंख्य सभासद केवळ गरजू असतात आणि सहकारी वृत्तीचा त्यांचेमध्यें पूर्णपणें अभाव असतो. तथापि, सभासद होतेवेळीं त्यांस सहकार म्हणजे काय हें कळत नसलें, तरी मागाहून त्यांस तें समजावून सांगून यशस्वी सहकारी चळवळीचा पाया तयार करतां येणें अशक्य नाहीं. अर्बन बँकांच्या कार्यकर्त्यांनीं ही कामगिरी स्वीकारली पाहिजे, असें श्री. मेहता ह्यांचें आग्रहपूर्वक सांगणें आहे. जनतेस काटकसरीची संवय लागली व लोकांच्या कर्जविषयक गरजा सहकारी संस्थांमार्फत भागवल्या गेल्या, म्हणजे सहकारी चळवळीचा प्रसार व्यापक प्रमाणावर होऊं शकेल असें ते म्हणाले. अर्बन बँकांनीं आपली कार्यक्षमता वाढवून स्वतःची उपयुक्तता सिद्ध केली पाहिजे. थोडक्यांत सांगावयाचें म्हणजे, दुसऱ्यास दोष देण्यांत वेळ न घालवतां आपली उन्नति करण्याकडे लक्ष द्या,

असा त्यांच्या भाषणाचा आशय होता. सहकारी वृत्तीचा जनतेंत फैलाव झाला म्हणजे सर्व समाजाची आर्थिक उन्नति होण्यास वेळ लागणार नाहीं, असा विश्वास त्यांनीं प्रकट केला. श्री. वैकुंठराय मेहता ह्यांच्यासारख्या अनुभवी आणि तज्ञ सहकारी कार्यकर्त्यांचे विचार सहकारी क्षेत्रांतील लोकांस मार्गदर्शक वाटणें अगत्याचें आहे.

पुणें येथील उद्योगदिन

पुणें येथील गोखले हॉलमध्यें ता. १ जून, १९३८ रोजीं द्वितीय उद्योगदिन साजरा करण्यांत आला. मुंबई येथील सुप्रसिद्ध व्यापारी, श्री. मोतीराम शेठ टोपीवाले, ह्यांनीं अध्यक्षस्थान स्वीकारावें अशी झागपकर टेलरिंग कॉलेजचे श्री. कदम ह्यांनीं सूचना केली, तिला श्री. आ. रा. भट ह्यांनीं अनुमोदन दिलें. सभेंत झालेल्या भाषणांपैकीं महत्त्वाच्या भाषणांचा सारांश येथें दिला आहे.

प्रो. वा. गो. काळे म्हणाले:—

"आपल्या रोजच्या जीवनास लागणाऱ्या वस्तू स्वतः तयार करणें अगर दुसऱ्याच्या गरजा भागवून त्याचे विनिमयांत आपल्या गरजा भागविणें, ह्यास उद्योग म्हणतां येईल. समाजाची राहणी सुधारण्यासाठीं असे उद्योग पद्धतशीर, संघटित आणि कार्यक्षम रीतीनें होणें आवश्यक आहे. मुळींच काम न मिळणें अगर चरितार्थास पुरेल इतकें काम न मिळणें, हे दोनहि बेकारीचेच प्रकार आहेत. नैसर्गिक परिस्थितीचा पुरेपूर फायदा करून घेऊन व प्रतिकूल परिस्थितीस तोंड देऊन आपण व्यापार व उद्योगधंदे चालविले पाहिजेत आणि मालाची विक्री वाढवून आणली पाहिजे. आजच्या परिस्थितीची जाणीव करून घेऊन आणि आवश्यक तें व्यवहार शिक्षण घेऊन संघटनेनें आपण पाऊल टाकलें पाहिजे. राजकीय सत्ता आणि व्यापारविषयक प्रगति ह्यांचा परस्पर संबंध चीन आणि ॲबिसिनिया ह्यांवरील आक्रमणांनीं स्पष्ट केला आहे. आपलें स्वतःचें भांडवल, कौशल्य, घटनात्मक प्रयत्न व परस्पर विश्वास ह्यांच्या अस्तित्वावर प्रगति अवलंबून आहे. सरकार आपलें स्वतःचें असलें म्हणजे उद्योगधंद्यांस संरक्षण मिळूं शकतें. त्या दिशेनेंहि यत्न सारखा होणें जरूर आहे. महाराष्ट्रांत व्यापारी वृत्तीचा अभाव आहे व औद्योगिक परंपरा नाहीं, हें खरें; तथापि आम्हीं आतां पायंडा पाडला पाहिजे. मुंबईसारख्या शेजारच्या औद्योगिक केंद्रांत इतर प्रांतांतील लोकांची गर्दी उडते पण महाराष्ट्रीयांची मात्र पीछेहाट होते, ती ध्यानीं आणून थांबविणें आवश्यक व शक्य आहे. मागील पिढीस ह्या प्रश्नाचा विचार करावा लागला नाहीं आणि तिनें तो केला नाहीं; तथापि पालकवर्गानें व पुढाऱ्यांनीं सध्याची बिकट परिस्थिति समजून घेतली पाहिजे. गेल्या ५-१० वर्षांत थोडीफार जागृति झाली आहे, परंतु पाऊल ह्यापेक्षां अधिक निश्चयानें व झपाट्यानें पुढें पडलें पाहिजे. तरुणांचें ह्या बाबतींतलें कर्तव्य स्पष्ट आहे, परंतु पालक आणि एकंदर समाज ह्यांची औद्योगिक उदासीनता नाहींशी होणें आवश्यक आहे. ह्या स्वकर्तव्याची आठवण व्हावी आणि आपल्या प्रत्येकाचे हातून तें घडावें म्हणून औद्योगिक दिन साजरा करावयाचा आहे."

श्री. ल. ब. भोपटकर ह्यांनीं आपल्या भाषणांत, हिंदुस्थान उद्योगधंद्यांचे बाबतींत किती मागसलेला आहे ह्याचें वर्णन केलें आणि धाडस असल्याखेरीज व्यापारांत यश मिळणार नाहीं असें सांगितलें. श्री. जानकीबाई भट ह्यांनीं उद्योगप्रियता वाढण्याचे आवश्यकतेवर भर दिला. प्रो. जी. एन्. मराठे ह्यांनीं, तात्त्विक शिक्षणास व्यवहारप्रधान शिक्षणाची भरीव जोड पाहिजे आणि महाराष्ट्रांत व्यापारी कॉलेजांपेक्षा लहानमहान व्यापारी शाळांचीच जास्त जरूर आहे असें प्रतिपादन केलें.

सभेचे अध्यक्ष, श्री. मोतीराम शेठ टोपीवाले, हे आपल्या भाषणांत म्हणाले:—

"आपण एकीकडे दरिद्री होत चाललों असतां चैनी बनूं लागलों आहों व आहे त्या पैशाचा उपयोग कार्यक्षमता वाढविण्याकडे न करतां आळस वाढविण्याकडे करीत आहों. महाराष्ट्रीयांत धडाडीचा अभाव आहे, त्याचप्रमाणें परस्पर विश्वासहि आपणांत नाहीं. भागीदारांचें एकमेकांशीं कधीं पटत नाहीं, ही स्थिति इष्ट नाहीं. आपल्या अनवश्यक गरजा कमी करून संघटनेनें व्यापारधंदा केला, तर महाराष्ट्रीयांस यश मिळालेंच पाहिजे."

मध्यवर्ती आणि प्रांतिक सरकार ह्यांमधील अधिकारक्षेत्राची वांटणी: फेडरल कोर्टापुढील सुनावणी

मध्यप्रांत व वऱ्हाडच्या कायदेमंडळानें त्या प्रांतांतील पेट्रोल आणि मोटारींचीं तेलें ह्यांच्या किरकोळ विक्रीवर कर बसविला आहे. रुपयाच्या किंमतीच्या पांच टक्क्यांइतका कर प्रांतिक सरकारास मिळावयाचा आहे. ही कराची बाब १९३५ च्या गव्हर्मेंट ऑफ इंडिया ॲक्टाप्रमाणें मध्यवर्ती कायदेमंडळाचे कक्षेंतील आहे, असें हिंदुस्थान सरकारचें म्हणणें आहे. मध्यवर्ती सरकार व प्रांतिक सरकार ह्यांचेमधील वांध्यांचा निकाल नवीन निर्माण झालेल्या फेडरल कोर्टानें ठरवावयाचा असल्याकारणानें गव्हर्नर जनरलनें सदरहु कोर्टाकडे ह्या प्रश्नाचा निकाल सोंपविला आहे. फेडरल कोर्टाची बैठक ता. १ जून रोजीं भरली, त्यावेळीं ह्या प्रश्नाबाबत कोणाकोणावर नोटिस बजवावयाची हें ठरलें. आज हा प्रश्न एका प्रांतापुरताच असला, तरी त्याच्या निकालावर इतर प्रांतांचें धोरणहि अवलंबून राहील व त्यांसहि वरील कर बसविण्यास मोकळीक आहे किंवा नाहीं हें समजेल, ह्या दृष्टीनें इतर सर्व प्रांतांवरहि नोटीस बजवावयाची किंवा कसें, ह्या विषयीं फेडरल ॲडव्होकेट जनरल ह्यांनीं खुलासा विचारून घेतला. हिंदुस्थान सरकार व मध्यप्रांत सरकार ह्यांवर नोटीस बजवावी व १ जुलै रोजीं त्यांस कायदेशीर प्रतिनिधीमार्फत हजर रहाण्यास सांगावें, असा कोर्टानें हुकूम दिला. ह्या हुकुमाची प्रत प्रांतिक ॲडव्होकेट जनरलांकडेहि माहितीकरतां पाठवावी असें ठरलें.

मराठी केन्द्र संस्था, पुणें

उन्हाळ्यानंतर १५ जून रोजीं सुरू होईल. यंदापासून मॅट्रिक नापास आणि नोकरी करूं इच्छिणाऱ्या विद्यार्थ्यांकरितां बँकिंग आणि अकौंटन्सी या विषयांचे डिप्लोमा अभ्यासक्रम सुरू केले आहेत. शिक्षक वर्ग पदवीधर व अनुभवी असा असून परगांवचे विद्यार्थ्यांना वसतिगृहाची सुंदर सोय केली आहे. जास्त माहिती करितां माहितीपत्रक मागवा.

आचार्य,

मराठी केन्द्र संस्था.

२९२ सदाशिव पेठ, पुणें.

स्फुट विचार

सोन्याचें विशिष्ट स्थान

हिंदुस्थानांतून आज गेल्या सात वर्षांत सुमारें ३१५ कोटि रुपयांचें सोनें बाहेर गेलें आहे. ही निर्गत दुःस्थितीचें निदर्शक असून सोन्याचा संचय देशामध्यें पुरेसा असला पाहिजे असें प्रतिपादणाऱ्या लोकांस अडाण्यांच्या वर्गांत लोटण्याची कित्येक लेखकांची प्रवृत्ति दिसून येते. सोन्यास त्या रीतीनें महत्त्व देणें वेडेपणाचें आहे आणि कागदी चलनाचा आधार म्हणूनहि त्याचें स्तोम माजवतां कामा नये असें त्यांचें म्हणणें आहे.तात्त्विक दृष्टीनें पाहतां त्या टीकेमध्यें पुष्कळ तथ्यांश आहे, ह्यांत शंका नाहीं. सोनें हा एक प्रकारचा माल आहे; तो एक धातु आहे आणि त्याचें कार्य दुसऱ्या मालानें होण्यासारखें असतां त्यास अवास्तव रीतीनें भलत्या मापानें मोजणें चुकीचें आहे असें म्हणतां येईल. तथापि, कोणत्याहि वस्तूस मोल येतें तें तिच्यामध्यें नैसर्गिक किंवा लोकांनीं केवळ कल्पिलेले असे विशिष्ट गुण असतात, म्हणून येतें. सोन्यांत असे नैसर्गिक गुण इतर धातूंच्या मानानें विशेष आहेतच.परंतु त्या विषयींची मानवी लालसा विलक्षण आहे. सोनें मनुष्याची विशिष्ट रीतीची ही गरज भागवतें आणि त्या कारणानें त्यास किंमत येते. "नास्ति ततः सुखलेशः सत्यम्" असें तत्त्ववेत्त्यांनीं सांगितलें किंवा "तो लोखंड--पितळेसारखा एक केवळ धातू आहे" असें भौतिक शास्त्रज्ञांनीं म्हटलें तरी सोन्यास असलेली लौकिक मागणी नाहींशी किंवा कमी होत नाहीं. त्याचमुळें कागदी चलनास सोन्याइतका भरभक्कम आधार पाश्चात्य राष्ट्रांसहि दुसरा सांपडत नाहीं. राष्ट्रांच्या चलनपद्धतींत आजहि सोन्यास जें महत्त्वाचें स्थान आहे, त्याच्या मुळाशीं त्या धातूची लोकांस असलेली विलक्षण आवड हेंच कारण आहे. हिंदी लोकच तेवढे खुळे सोन्याचे भक्त आहेत असें नसून हा प्रकार जगांतील सर्व राष्ट्रांत आहे.

सोनारानें कान टोचले !

मिडलंड बँक ह्या प्रसिद्ध ब्रिटिश बँकिंग संस्थेच्या मिडलंड बँक रिव्ह्यू नामक नियतकालिकांत "सोन्याचें आधुनिक आर्थिक घटनेंतील स्थान" ह्या विषयावर एक लेख अलीकडे आला असून त्याचा त्रोटक गोषवारा प्रसिद्ध झाला आहे. सोन्याविषयींची सामान्य जनतेची कल्पना आणि त्यास असलेली लोकांची मागणी ह्यासंबंधानें विधानें आम्हीं वर केलीं आहेत, त्यांस एका नामांकित ब्रिटिश बँकेच्या विद्यमानें प्रसिद्ध होणाऱ्या नियतकालिकांत पाठिंबा मिळत आहे, हें लक्षांत घेण्यासारखें आहे. मोठ्या मोलाची वस्तू ह्या नात्यानें सोन्यास समाजांत हजारों वर्षें जें स्थान मिळालें आहे, तें कागदाचीं चलनें सर्रास चालू असूनहि आधुनिक काळांत स्थिर आहे ह्या गोष्टीकडे त्यांतील लेखकानें लक्ष वेधलें आहे. दुसऱ्या कोणत्याहि पदार्थाच्या मोलावर नाहीं इतका विश्वास आजहि जनता सर्व जगभर सोन्यावर ठेवीत आहे. पाहिजे तेव्हां सोन्याच्या मोबदल्यांत आपणांस वाटेल त्या देशाचें चलन मिळूं शकतें अशी शाश्वती लोकांस वाटते, हा त्याचा विशेष प्रकारचा गुण आहे. राष्ट्रीय सरकारें आणि मध्यवर्ती बँका ह्यांनीं सोन्याचे संचय करून ठेवले आहेत, ह्याचेंहि कारण, त्यांस केव्हांहि गिऱ्हाइक मिळूं शकेल आणि त्यांच्या विनिमयाचें योग्य मोल आपल्या पदरीं पडेल हा त्यांचा विश्वास होय. थोडक्यांत सांगावयाचें म्हणजे "अनायासें योग्य किंमतीस विकतां येण्याजोगी वस्तू" हें सोन्याचें वर्णन वर उल्लेखिलेल्या लेखांत करण्यांत आलें आहे, तें अर्थपूर्ण आहे. नडीच्या प्रसंगीं उपयोगी पडणारा जिन्नस ह्या कल्पनेनेंच हिंदी लोक सोन्यास महत्त्व देत आले आहेत.हिंदी राष्ट्रास आजहि त्याविषयीं उत्कंठा लागते ह्याचें मर्महि त्यांतच आहे.

हिंदी लोकमताची भूमिका

आपली बचत सोन्यांत अडकवून न टाकतां तिचा उत्पादक रीतीनें जनतेनें उपयोग केला पाहिजे आणि विशेषतः हिंदुस्थानांत अशा प्रकारच्या व्यवहारांची व बँकिंगच्या विस्ताराची अत्यंत आवश्यकता आहे, ह्यांत शंका नाहीं. दागदागिन्यांत पैसा घालण्याऐवजी स्वतःच्या आणि राष्ट्राच्या हितासाठी तो अर्थोत्पादक रीतीनें लोकांनीं वापरण्यावर राष्ट्रीय उन्नति बहुतांशीं अवलंबून आहे, हें विसरून चालावयाचें नाहीं. तथापि, राष्ट्रीय चलन, हुंडणावळ आणि व्यापार ह्यांच्या स्थिरतेस सोन्याचा आधार किती सहायक होत असतो हें येथें दाखवावयाचें असून त्या संबंधांत व्यवहारी लोकांच्या अनुभवसिद्ध आधुनिक कल्पना काय आहेत हें निदर्शनास आणावयाचें आहे. हिंदुस्थानांतून सोन्याची अव्याहत निर्गत होत आहे, तिच्या बाबतींत होणारी प्रतिकूल टीका अज्ञानमूलक नसून तिच्यामध्यें भरीव तथ्य आहे. आधुनिक संघटनेंतहि राष्ट्रीय जीवनाच्या रक्षणास सुवर्णसंचय आवश्यक असल्याचा पुरावा पाश्चात्य देशांच्या चलनविषयक धोरणावरून मिळत आहे. अशा स्थितींत हिंदी लोकांनीं आपल्या देशांतील सोन्याविषयीं ह्याच धोरणाचा पुरस्कार केला असतां त्यांत काय वावगें आहे ? सोन्याच्या आधारावांचूनहि कागदी चलनें व्यवहारांत खेळूं शकतील असें कांहीं विद्वानांचें म्हणणें असून त्यांनीं त्या प्रकारच्या चलनव्यवस्था सुचवल्याहि आहेत. परंतु हा मुख्यत्वेंकरून मानवी भावनेचा आणि व्यवहाराचा प्रश्न आहे. सुवर्णरहित चलनव्यवस्थेचा राष्ट्रांस आलेला अनुभव उत्तेजनकारक नाहीं; तो अत्यंत कटु आहे. तसेंच, राष्ट्रसंरक्षणासाठी सुवर्णसंचय आवश्यक असल्याविषयीं पाश्चात्य देशांमध्यें लोकांची खात्री झाली आहे. ह्या सर्व परिस्थितीस हिंदुस्थान देश अपवाद असावा अशी अपेक्षा कोणीहि कां करावी ?

लढाऊ तयारीवांचून शांतता नाहीं

"जगांत युद्ध नको असेल आणि आंतरराष्ट्रीय शांतता टिकावयास हवी असेल तर युद्धाची सिद्धता ठेवली पाहिजे" हा जुना राजकारणांतला सिद्धांत आजहि पूर्णपणानें प्रभावी आहे असें स्पष्ट दिसतें. एका राष्ट्रानें स्वसंरक्षणार्थ किंवा चढाईप्रीत्यर्थ लढाऊ तयारी केली कीं दुसरीं राष्ट्रें तेंच करूं लागतात आणि ह्यांत आंतरराष्ट्रीय युद्धास अनुकूल अशी भूमिका तयार होते असा त्या सिद्धांताच्या विरुद्ध घेतला जाणारा आक्षेप व्यर्थ ठरला आहे. अलीकडे लहान आणि असमर्थ देशांशीं युद्ध करून त्यांचें स्वातंत्र्य हरण करण्याचा घडाका कांहीं दांडग्या राष्ट्रांनीं बेमुर्वतपणानें चालवल्याकारणानें लढाई करण्याची इच्छा नसणाऱ्या देशांसहि स्वरक्षणासाठी स्वतःचें लढाऊ बळ वाढवावें लागत आहे. तुर्कस्ताननें पंचवीस कोटि रुपये ह्या कामीं खर्च करण्याचें ठरवल्याविषयींची बातमी नुकतीच प्रसिद्ध झाली आहे. ह्या तयारीचें कारण वर नमूद केलेल्या सिद्धांतांत सांपडतें. बेसावध व्यक्ती किंवा राष्ट्रें आंतरराष्ट्रीय

संबंधाच्या नीतीचे नियम शब्दावर वसवणाऱ्या देशांच्या हद्दयास वठी पटतात, ह्या ताज्या अनुभवावरून लोक शहाणे झाले आहेत. ब्रिटिश मुत्सद्दी जणूं काय उद्यां युद्ध झाल्यास प्रतिकाराची सिद्धता आज जय्यत पाहिजे ह्या धोरणानें स्वराष्ट्र-संरक्षणाच्या सर्विक योजना अंमलांत आणीत आहेत. त्यांनीं शस्त्रास्त्रांचीच सिद्धता चालवली आहे असें नसून युद्धाच्या नौदास उपयोगी पडावी म्हणून धान्यधुन्यासारखी अन्नसामुग्रीहि ते साठवून ठेवीत आहेत. गहूं, साखर व व्हेल तेल ब्रिटिश सरकारनें खरेदी केलें असून कच्च्या मालाच्या पुरवठ्याबाबत अशीच तजवीज झाली आहे असें लॉर्ड झेटलंड ह्यांनीं नुकतेंच लॉर्डांच्या सभेंत सांगितलें. मागील अनुभवाच्या दृष्टीनें सरकारनें सर्व तयारी ठेवली आहे. लढाऊ व संरक्षक योजनांचें यंत्र सिद्ध आहे. एक बटन दाबला कीं तें चालू होईल असें त्यांनीं आश्वासन दिलें. शक्तिहीनाच्या शब्दास किंमत नसते व बलवंताशीं जपून वागावें लागतें हा अनुभव अलीकडच्या आंतरराष्ट्रीय राजकारणांत येत आहे. झेकोस्लोव्हाकियामधील धामधुमीच्या प्रकरणांतहि हीच परिस्थिति निदर्शनास आली आहे. शांततामय मार्गानें आणि तडजोडीनें आंतरराष्ट्रीय वाद मिटण्याची आशा फोल ठरून लढाऊ शक्तीचाच उपयोग ह्या कामीं अपरिहार्य झाला आहे. लोकांच्या आर्थिक प्रगतीच्या मार्गांत हें भयंकर विघ्न आहे.

वर्धा को. सेंट्रल बँक लि., वर्धा.

(ता. १–७–३६ ते ३०–६–३७ अखेरचा अहवाल)

वरील बँकेचा पंचविसावा वार्षिक अहवाल आमचेकडे आला आहे. अहवालाचे वर्षअखेर या जिल्ह्यांतील ५ पतपेढ्या कमी होऊन त्यांची संख्या ५९ राहिली. पतपेढ्यांनीं आपल्या सभासदांविरुद्ध मिळविलेल्या अवॉर्डांची संख्या १६१ होती व त्यांचेकडे बँकेचें ४५,८२० रुपये येणें होतें. २० पतपेढ्या लिक्विडेशनमध्यें होत्या. पतपेढ्यांकडून एकूण येणें २ लक्ष ११ हजार रुपये असून कर्जापैकीं चांगलें समजलेलें कर्ज १ लक्ष, ४४ हजार रुपये आहे. अहवालाचे वर्षी २ लक्ष, ५७ हजार रुपये वसूल व्हावयास पाहिजे होते, त्यापैकीं ४४ हजार रुपये नगदी वसूल झाले. बँकेचें भाग भांडवल ५१, ८२० रुपयांचें असून तिचे जवळील ठेवी २ लक्ष, २८ हजार रुपयांच्या आहेत. बचत फंडांत २७ हजार रुपये, बाईट व संशययुक्त तरतुदीचे फंडांत ३९ हजार रुपये व इतर फंडांत २५½ हजार रुपये आहेत, त्यापैकीं इमारत फंडाचे १६ हजार रुपये आहेत. "या जिल्ह्यांतील सहकारी चळवळ खालावत आहे. तिला जोमदार करण्याकरितां फार झटावें लागेल व नवीन पेढ्या स्थापन कराव्या लागतील, त्या कामाकरितां एक स्वतंत्र मनुष्य नेमण्याची जरूर आहे" असा बँकेच्या रिपोर्टांत शेरा आहे. हिंगणघाट, वर्धा व आर्वी तहसिलीकरितां कर्ज लवादमंडळें काम करीत आहेत. शेतकऱ्यांच्या खालावलेल्या आर्थिक परिस्थितीचा जिल्हा मध्यवर्ती बँकेवर प्रतिकूल परिणाम होणें अपरिहार्य असतें. ह्याकरितां, बँकेस शक्य तेवढी कमी झळ लागावी अशी व्यवस्था वेळींच करणें इष्ट असतें. परिस्थिति थोडी फार निवळतांच वर्धा सें. को. बँक आपली मजबुती वाढविण्यास समर्थ होईल, असें मानण्यास जागा आहे. ३०-६-३७ रोजीं रजिस्ट्रारनीं मंजूर केलेल्या हिशेबानुसार बँकेस वाटतां येण्याजोगा १७, ७९२ रुपये नफा झालेला आढळतो.

किर्लोस्कर

२५ फुटांहून खोल विहिरीसाठी किर्लोस्कर हुगळी पंपाची कामगिरी लोकांना फारच पसंत पडली आहे.

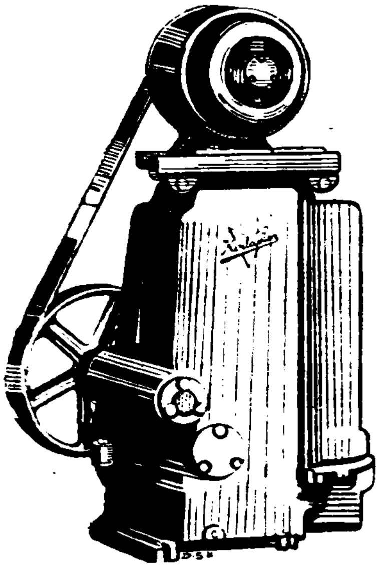

कारखान्याचे प्रतिनिधी आपल्यास भेटतील, त्यांना आपली गरज कळवा. म्हणजे आपल्या उपयोगी पडेल अशा किर्लोस्कर पंपाची निवड ते करून देतील किंवा थेट कारखान्यास लिहा. म्हणजे सविस्तर माहिती दिली जाईल.

हुगळी पंप

किर्लोस्कर हात व पावर पंपांचा सचित्र कॅटलॉग मागवा

किर्लोस्कर बंधु, लि. : किर्लोस्करवाडी, सातारा

दगडी कोळसा

दगडी कोळशाच्या उत्पादनाचे दृष्टीनें अमेरिका, ग्रेट ब्रिटन व जर्मनी असा अनुक्रम लागतो. १९ व्या शतकाचे पूर्वार्धांत ह्या बाबतींत ग्रेटब्रिटन अग्रगण्य होता, परंतु अमेरिका आतां आघाडीवर आला आहे. कोळशाच्या उत्पादनाविषयीं तुलनात्मक आकडे येथें दिले आहेत:---

कोळशाचें उत्पादन
(कोटि टन)

वर्ष	ग्रेट ब्रिटन	अमेरिका	जर्मनी
१८६०	८	१·३	१·२
१८९०	१८·२	१४·१	६·९
१९००	२२·५	२४·१	१०·७
१९१३	२८·७	५०·९	१८·७
१९२५	२४·३	५२·०	१४·३
१९३७	२४·१	४३·६	१८·१

(ह्या पुढील जर्मनीमधील उत्पादनाचे आकड्यांत ऑस्ट्रियांतील उत्पादनाचाहि समावेश होईल.)

ग्रेट ब्रिटनमधील खाणींची संख्या सुमारें २ हजार आहे. त्यांतून दरसाल निघणाऱ्या कोळशापैकी चवथा हिस्सा कोळसा परदेशांत खपतो अगर आंतरराष्ट्रीय व्यापारांत गुंतलेल्या बोटींवर जळण म्हणून वापरला जातो. उरलेल्या कोळशांतील १० टक्के भागाचा गॅस करण्याकडे उपयोग होतो, ८ टक्क्यांपासून वीज निर्माण करण्यांत येते, ७ टक्के भाग इंजनांत जळतो व ७ टक्के भाग कोळसा खुद्द खाणींतील इंजनांतच खपतो. तेवढ्याच वजनाच्या कोळशापासून अधिक शक्ति निर्माण करणें आतां कार्यक्षम यंत्रसामुग्रीचे द्वारा शक्य झालें आहे, ह्यामुळें कमी कोळशांत ज्यास्त कार्यभाग होतो.

सोन्याचा पुरवठा अजून वाढतच आहे!

जगांतील राष्ट्रांच्या व्यापारी गरजा भागवण्यास आवश्यक असलेलें सोनें खाणींतून न निघाल्यामुळें सोन्याचा तुटवडा पडून त्याच्या आधारावर काढण्यांत येणाऱ्या चलनांचा पुरवठा मर्यादित होईल अशी भीति कांहीं वर्षांमागें व्यक्त करण्यांत येत असे. तिचा निरास अलीकडच्या अनुभवानें पूर्णपणानें केला आहे. सोन्याचें उत्पादन करणाऱ्या देशांत रशियानें महत्वाचें स्थान मिळविलें आहे. तो देश वगळला तरीहि सोन्याचें, जागतिक उत्पादन गेल्या वर्षीं १९३६ सालाचे मानानें ७ टक्क्यांनीं अधिक झालें. दक्षिण आफ्रिकेखेरीज इतर सर्व देशांतल्या खाणींत हा वाढावा दिसून आला. जगांतील राष्ट्रांच्या सर्व गंगाजळ्यांची बेरीज केली असतां असें दिसतें कीं तिची किंमत १९२९ सालाचे मानानें अडीच पट होती. १९३७ मध्यें मध्यवर्ती बँकांनीं आपल्या निधींसाठी सोनें खरेदी केलें त्याची किंमत १९२९ मधील किंमतीपेक्षा ७० टक्के अधिक होती. सबंद जगांतील (रशिया व स्पेन वगळून) चलन निधींतल्या सोन्यापैकी ८७ टक्के इतकें सोनें अमेरिका, फ्रान्स, इंग्लंड, बेल्जम, नेदरलंड्स व स्वित्सर्लंड ह्या सहा देशांच्या गंगाजळ्यांत आहे. ह्यावरून इतर देशांतील सोन्याचा संचय किती अल्प आहे ह्याची कल्पना येईल. बाहेरून येणाऱ्या सोन्याचा अनिष्ट परिणाम राष्ट्रीय चलनावर होऊं नये म्हणून इंग्लंडसारख्या देशांत कोट्यवधि रुपयांचें सोनें "स्वची" करून डांबून टाकलें आहे.

'यश आलेंच पाहिजे.
मग महाराष्ट्रीय कसले ?'
अशा स्वाभिमानी महाराष्ट्रीयांच्या आर्थिक साहाय्यानें सर्व मशिनरी आली, उभारणीला सुरुवात झाली, ५०० एकर उसाची लागवड करतां आली.
तारीख १० जानेवारी १९३९च्या
मकर-संक्रमणाला
बृहन्महाराष्ट्रीय साखर
व
१२५० एकर उंसाची नवी लागवड
यशाला मदत व दरसाल ५॥ टक्के व्याज व दोन वर्षांनीं रक्कम परत. डिपॉझिट रकमा घेण्यास बोर्डानें मंजूरी दिली आहे.
रा. ब. काकासाहेब सहस्रबुद्धे, डॉक्टर रा. ह. भडकमकर, M.A., M.D. रा. ब. वि. कृ. मुळये इंदोर, रा. ब. रावजी जनार्दन भिडे यांच्या अभिप्रायांसह सविस्तर माहिती खालील पत्त्यावर मिळेल.
दि बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेट लिमिटेड, पुणें.
२५७ बुधवार पेठ, पुणें २, बेलबागेसमोर.

स्त्रियांचा आजार
म्हणजे मुख्यत: विटाळदोष आणि गर्भाशयांत बिघाड होणें होय. आमचें औषध आर्डोमिक्स (आर्तवदोषारि) एका निष्णात स्त्रीरोग-चिकित्सकाचे पाठावरून तयार केलेलें असून ५० वर्षांच्या अनुभवानें स्त्रियांच्या सर्व गुप्त रोगांवर अप्रतिम गुणदायक ठरलेलें आहे. धुपणी, विटाळ नसणें, थोडा अथवा कष्टदायक होणें, ओटीपोटांत कळा मारणें, अकालीं गर्भपात, ज्वर, कडकी, डोकें दुखणें, शौचास साफ न होणें इत्यादि विटाळदोष नाहींसे करून गर्भाशय निरोगी करण्याचा हमखास गुण या आर्डोमिक्समध्यें असल्यामुळें वैद्य व डॉक्टर्स मोठ्या प्रमाणावर वापरीत आहेत. गुणांमध्यें याची बरोबरी बाजारांतील इतर औषधें करूं शकत नाहींत. किंमत, बाटलीस रु. ३. ट. ख. १२ आणे निराळा. एकदम तीन बाटल्या मागविणारांस टपालखर्चासह ९ रु.
हिंदुस्थान, ब्रह्मदेश, व सिलोनसाठी मुख्य विक्रेते:—
धी इंडो फॉरिन एजन्सीज. (डिपार्टमेंट नं. ६)
२५३/३ माधव विलास टिळकवाडी पुणें २.

एकाच्या निष्काळजीपणामुळें दुसऱ्याचें नुकसानः कायदा सुधारण्याची आवश्यकता

लँडन पॅसेंजर ट्रॅन्सपोर्ट बोर्डाकडे बस कंडक्टरचे जागीं नोकरीवर असणाऱ्या मि. मेटकाफ ह्यास तो काम करीत असतां, त्याच बोर्डाची ट्रामगाडी व मेटकाफ ह्याची बस हीं एकमेकांवर आदळून मेटकाफ ह्यास इजा झाली. ट्रामच्या सारथ्याचा निष्काळजीपणा सिद्ध झाला, परंतु एकाच ट्रान्सपोर्ट बोर्डाकडे बस कंडक्टर व ट्रामचा ड्रायव्हर हे नोकरीवर असल्याकारणानें, व ते दोघेहि नोकरी करीत असतांनाच अपघात झालेला असल्यानें, मेटकाफ ह्यास नुकसानभरपाई मिळाली नाहीं. कोर्टाकडे प्रकरण गेलें तेव्हां "मेटकाफ व ट्राम ड्रायव्हर हे कारखान्यांत एकत्र काम करीत असते तर गोष्ट वेगळी; परंतु दोन्हीं वहानें रस्त्यावर आल्यावर तीं स्वतंत्र घटक बनलीं. आतां ते दोघे एकाच मालकाच्या नोकरींत एकच काम करीत आहेत, असें म्हणतां येणार नाहीं" हा मुद्दा मेटकाफच्या वकिलानें पुढें मांडला. तथापि, कोर्टानें तो अमान्य केला. एका नोकराची सुरक्षितता इतर नोकरांनीं घेतलेल्या काळजीवर व नैपुण्यावर अवलंबून असल्यास, त्याच व्यवसायांतील दुसऱ्या नोकराचे निष्काळजीपणामुळें एकाद्या नोकराचें नुकसान झालें, तर त्याची भरपाई करण्यास मालक बांधलेला नसतो, असा कायदा आहे. प्रत्येक नोकर आपल्यावर पडणाऱ्या जबाबदारीचा व धोक्याचा विचार करूनच काम पत्करतो, हें तत्त्व वरील कायद्याचे मुळाशीं आहे. औद्योगिक क्षेत्रांतील नीतिमत्ता आतां कायद्यानें सुधारली असून त्यानें मालकांवर विवक्षित जबाबदारी टाकली आहे व कामगारांच्या हिताचें संरक्षण करण्यांत आलें आहे. तथापि, एकाच नोकरींतील कामगारांपैकीं कोणाच्याहि निष्काळजीपणानें होणाऱ्या इतरांच्या नुकसानीची भरपाई करण्यास मालक बांधलेला नाहीं. ह्याबाबत सुधारणा झाली पाहिजे, असें इंग्लंडमध्यें सर्वसाधारण मत आहे. वर दिलेल्या निवाड्यावरून निर्दिष्ट सुधारणेची आवश्यकता तात्काळ लक्षांत येईल.

विमा पॉलिसी गहाण टाकून कर्ज काढूं नका

ओरिएंटल विमा कंपनीची साधारण सभा ता. १ जून रोजीं भरली होती, तेव्हां तिचे अध्यक्ष, सर पुरुषोत्तमदास ठाकुरदास, ह्यांनीं विमेदारांच्या विमा पॉलिसींचे तारणावर कर्जें काढण्याच्या वाढत्या प्रवृत्तीचा उल्लेख केला. विमेदारांनीं आपली पॉलिसी एकदां गहाण टाकली कीं हळुहळु तिचे तारणावर मिळेल तेवढी रक्कम उचलली जाते आणि विमा उतरविण्याचा प्रधान हेतु निष्फळ होत जातो. विमेदारांनीं पॉलिसीवर अशीं कर्जें शक्यतोंवर घेऊं नयेत, अशी सर पुरुषोत्तमदासांनीं मोठ्या आग्रहानें विनंति केली. विमा पॉलिसीचे तारणावरील कर्जांइतकीं सुरक्षित कर्जें कंपन्यांचे दृष्टीनें क्वचितच असतात; तथापि पॉलिसीचा तसा उपयोग करणें विमेदारांच्या अंतिम हिताचें नसतें. मृत्यूनंतर कौटुंबियांची व हयातीमध्यें स्वतःच्या उतारवयाची तरतूद करणें, हा विम्याचा उद्देश होय. पॉलिसीचे तारणावर कर्ज काढून, तिची वरील हेतु साध्य करण्याची उपयुक्तता नाहींशी करणें बरें नाहीं, असा सर पुरुषोत्तमदास ह्यांच्या वरील सूचनेचा आशय आहे. त्यांची सूचना विचार करण्यासारखी आहे.

For All Medicinal Requisites
— TRY —
N. MAHADEV & Co.
DISPENSING CHEMISTS
AND
DRUGGISTS
City Post Office Corner POONA, 2.

FOR
SAFETY, ECONOMY
AND
DURABILITY
Consult
V. G. & Sons
ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS
AND
LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS
Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA.

CONFIDENCE
is a worth-while asset in business building. The success that has attained Hindusthan's efforts to serve the public has its origin in public confidence, its
YEARS OF
Efficient Management, Fair Dealings, Prompt Settlement of Claims, Liberal Terms, Enterprize, Judicious Reserves, Sound Investments, Huge Assets and Useful Service
HAS CREATED
PUBLIC CONFIDENCE
The following figures will convince you :
NEW BUSINESS
Last year 1936-37
Exceeds
2 CRORES & 82 LAKHS
BONUS
PER THOUSAND PER YEAR
On Endowment **Rs. 23** | On Whole Life **Rs. 20**
HINDUSTHAN
Co-operative Insurance Society, Ltd.
(ESTD. 1907)
Branches : Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore, Lucknow, Dacca.
Office : throughout India & the East.
S. C. MAJUMDAR,
MANAGER : Bombay Branch.
POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

दि न्यू सिटिझन बँक ऑफ इंडिआ, लि.

वरील बँक मुंबई येथें श्री. जमनादास एम. मेहता एम. ए., एलएल. बी., मुंबई सरकारचे माजी अर्थमंत्रि, ह्यांचे अध्यक्षत्वाखाली स्थापन झाली आहे, हें सर्वांना माहित आहेच. ह्या बँकेनें गेल्या गुढी पाडव्याचे सुमुहूर्तावर आपल्या कामास प्रारंभ केला आहे. ह्या बँकेचें वैशिष्ट्य म्हणजे निधिधारकांना संचालक मंडळावर दिलेलें प्रतिनिधित्व व बँकेच्या गिऱ्हाइकांचे माहितीसाठीं दरमहा प्रसिद्ध करण्यांत येणारा कामाचा अहवाल, हें होय. गेल्या दोन महिन्यांत बँकेनें पुढीलप्रमाणें प्रगति केली आहे:—

तारीख	करंट व सेव्हिंग्ज बँक खातीं जमा रु	फिक्स्ड डिपॉझिट रु.	एकूण डिपॉझिट रु.
१-४-१९३८	३६८२०-०-०	४०००-०-०	४०८२०-०-०
३०-४-१९३८	१००९००-०-०	८१००-० ०	१०९०००-०-०
३१-५-१९३८	२४७१५७-०-०	११३००-० ०	२५८४५७-०-०

अवघ्या दोन महिन्यांचे अवधींत बँकेनें चांगली प्रगति केली आहे आणि तिच्या व्यवहारांत समाधानकारक वाढ होत आहे, हें वरील आकड्यांवरून दिसून येईल. श्री. दि. द. देशपांडे ह्यांच्या चालकत्वाखाली ही बँक महाराष्ट्रीय जनतेच्या विशेष आश्रयानें लवकरच नांवारूपास येईल, असा भरंवसा वाटतो. बँकेचा शीघ्र गतीनें उत्कर्ष होवो, असें आम्हीं इच्छितों.

ग्रेटब्रिटनमधील प्राप्तीवरील कर

ग्रेटब्रिटनमध्यें अविवाहित नागरिकांस त्यांच्या उत्पन्नापैकी पहिल्या सुमारें १,६०० रुपयांवर कर माफ आहे; विवाहित परंतु संतानरहित नागरिकांस पहिल्या सुमारें ३,००० रुपयांवर प्राप्तीवरील कर भरावा लागत नाहीं. विवाहित नागरिकांस एक, दोन किंवा तीन मुलें असतील, त्या मानानें उत्पन्नापैकीं अनुक्रमें ४,०००, ४,८०० व ६,००० रुपयांवर कर द्यावा लागत नाहीं. ब्रिटिश फडनवीस, सर जॉन सायमन, ह्यांनीं आपल्या बजेटाची तोंडमिळवणी करण्यासाठी प्राप्तीवरील कराचे दरांत दर पौंडामागें नुकतीच ६ पेन्स वाढ केली आहे. म्हणजे, आतां प्रत्येक २० शिलिंग उत्पन्नांतून ५ शिलिंग, ६ पेन्स इतका प्राप्तीवरील कर ब्रिटिश नागरिकास द्यावा लागतो.

NOWROSJEE WADIA COLLEGE, POONA.

The College reopens on Monday, the 20th June. There is accommodation in separate hostels for 78 gentlemen and 16 ladies. Detailed information in regard to courses of instruction, fees etc. will be found in the College Prospectus (sent gratis) and Student's Hand-Book (price annas 4 plus postage annas 2).

A department of Applied Electricity with a work-shop and electrical and wireless laboratories will be opened this year. For detailed information write for prospectus to the Principal.

FERGUSSON COLLEGE, POONA

Opens on 20th June, 1938. Students should apply to the Principal in time for admission (both to the classes and the Hostel) on prescribed forms with the necessary fee. Details will be found in the prospectus supplied free on request. Admissions will be granted from 6th June on working days (12 noon to 3 P. M.)

G. S. MAHAJANI,
Principal.

'अभिनंदनीय प्रगति' असेंच बोल नाशिकच्या **सह्याद्रि** विमा कंपनीबद्दल सर्वांच्या तोंडून निघत आहेत. किमान हप्ते, चोख व्यवस्था, वजनदार संचालक, कर्तबगार प्रतिनिधी व आकर्षक योजना वगैरे अनेक सर्वोत्तम गोष्टी याच संस्थेंत आहेत. पॉलिसी किंवा एजन्सी घेण्यापूर्वीं आमचा सल्ला घेण्यास चुकूं नका. ठिकठिकाणीं पगार व कमिशनवर प्रतिनिधि पाहिजेत.

लिहा अगर भेटा. | मॅनेजिंग डायरेक्टर.

मुलींचें
आगरकर हायस्कूल, पुणें

उन्हाळ्याच्या सुटीनंतर ता. ६ जून, १९३८ रोजीं उघडलें. प्रत्येक वर्गांत फक्त मर्यादित संख्याच घेणें आहे. तरी पालकांनीं त्वरित नांवें नोंदवावींत. प्रत्येक वर्गांत जागा असेल त्या मानानें गुणानुक्रमानें बाहेरील मुलींस दाखल करून घेतलें जाईल. नांव नोंदणीसाठीं शाळेचें ऑफिस दररोज सकाळीं ८ ते १० उघडें असतें. माहितीपत्रक मागवणें असल्यास सेक्रेटरी, आगरकर हायस्कूल, यांस पत्र टाकावें.

इंदिरा आठाव, M. A., B. T., प्रिन्सिपॉल.

— मनपसंत काम —

रिसबूड ब्रदर्स-टेलर्स

कापड्यांचे फिटींग व वक्तशीरपणा यांची लेखी गॅरंटी

पदवीधर चालकांची खास देखरेख

सदाशिव हौदानजिक, पुणें. M. V. RISBUD, B.A.

THE HOUSE OF MODERN STYLE SUITS.

THE DECCAN TAILORING FIRM, *DECCAN GYMKHANA, POONA 4.*

TAILORS & CLOTH MERCHANTS

——*A FRESH STOCK OF NEW DESIGNS*——

WOOLEN, COTTEN AND SILK SUITINGS, SHIRTINGS AND TROUSER FLANELS.

LONDON TRAINED CUTTER.

MANAGER—**M. N. PATASKAR,**
F. C. D. (London).

वाढता धंदा, वाढता विश्वास

—:निधिधारकांची स्वतःची बँकः—

निधिधारकांना प्रतिनिधित्व देऊन त्यांचेतर्फे संचालक मंडळावर प्रतिनिधी घेणारी **पहिलीच हिंदी बँक**

धि न्यू सिटीझन बँक ऑफ इंडिआ लि०

(हेड ऑफिसः ४१ ए. सी., ब्रूस स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई)

अध्यक्षः—**बॅरिस्टर जमनादास एम. मेहता** एम. ए., एलएल. बी., मुंबई सरकारचे माजी अर्थ मंत्री.

उपाध्यक्षः—**श्री. एल. बी. भोपटकर,** एम. ए , एलएल. बी. व्हाईस प्रिन्सिपाल, लॉ कॉलेज, पुणें.

निधिधारकांचे प्रतिनिधीः—**मि. मेअर निस्सीम** एम. ए. डायरेक्टर, ओरिएन्टल विमा कं. लि. मुंबई, व माजी अध्यक्ष, बँक ऑफ बॉम्बे लि०

—:मध्यम वर्ग व व्यापारी वर्ग यांना अत्यंत सोईस्करः—

——पहिल्या दोन महिन्यांतील बँकेची उत्साहजनक प्रगती——

तारीख	करंट व सेव्हिंग्ज खातीं जमा	फिक्स्ड डिपॉझिट	एकूण डिपॉझिट
१-४-१९३८	रु. ३६८२०-०-०	४०००-०-०	४०८२०-०-०
३०-४-१९३८	रु. १००९००-०-०	८१००-०-०	१०९०००-०-०
३१-५-१९३८	रु. २४७१५७-०-०	११३००-०-०	२५८४५७-०-०

चालू खातीं:—१०० रुपयापासून उघडण्यांत येतात व त्यावर १ टक्का व्याज मिळतें.

सेव्हिंग्ज बँक खातीं:—१० रुपयापासून उघडली जातात व त्यांवर २ पासून २। टक्के व्याज मिळतें. या खात्यावर रु. १००।- पर्यंत चेकनें पैसे काढतां येतात.

मुदत बंद ठेवी:—मुदतीच्या ठेवीवर २॥ पासून ४ टक्के पर्यंत व्याज मिळतें.

कॅश क्रेडिटस्, कर्जें, व इतर सर्व तऱ्हेचा बँकिंगचा व्यवहार अत्यंत सोइस्कर शर्तीवर केला जातो.

विशेष माहिती ऑफिसमध्यें मिळेल.

डी. डी. देशपांडे
बी. ए., एफ. सी. आर. ए.
मॅनेजिंग डायरेक्टर

प्रत्यक्ष शिक्षणाच्या सर्व सोयी असलेलें, आयुर्वेदाचें उच्च शिक्षण देणारें

आयुर्वेद महा-विद्यालय,

पुणें

नवीन अधिवेशन ता. १६ जून पासून स्वतःच्या नवीन इमारतींत सुरू. मॅट्रिक पास असलेल्यांना प्रवेश मिळेल. अभ्यासक्रम चार वर्षांचा. संपूर्ण आयुर्वेदाच्या शिक्षणाबरोबर पाश्चात्य वैद्यकाचेंही शिक्षण मिळतें.

प्रत्यक्ष शिक्षणाच्या संस्थाः

ता. रा. ध. आयुर्वेदिक हॉस्पिटलः—या हॉस्पिटलमध्यें ४० राहत्या रोग्यांची सोय असून बाहेरून औषधास येणाऱ्या रोग्यांची संख्या २५० रोजच्यावर असते. शस्त्रकर्माची उत्कृष्ट सोय असून दरसाल ५०० च्या वर शस्त्रकर्में होतात. सर्व मुंबई इलाख्यांत हें एकच समृद्ध व नमुनेदार आयुर्वेदीय रुग्णालय असून त्यामध्यें विद्यार्थ्यांच्या रोगनिदान, चिकित्सा व शस्त्रक्रिया या विषयांच्या प्रत्यक्ष शिक्षणाची चांगली सोय आहे.

सूतिकागृहः—हें सर्व सोयींनीं समृद्ध असें बांधलें असून यामध्यें दहा सूतिकांची सोय केली आहे. यामुळें प्रसूतिकर्माच्या प्रत्यक्ष शिक्षणाची चांगली सोय झाली आहे.

आयुर्वेद रसशाला पुणें, लि०:—हा कारखाना लिमिटेड केला असून शास्त्रोक्त पद्धतीनें औषधें तयार करण्याचें काम त्यांत मोठ्या प्रमाणावर चालतें. यामध्यें विद्यार्थ्यांना औषधें तयार करण्याचें शिक्षण देण्याची स्वतंत्र व्यवस्था केली आहे.

शवच्छेदनशाला:—यामध्यें शवविच्छेदनाचें शिक्षण स्वतंत्र तज्ज्ञांकडून दिलें जातें. याशिवाय प्रयोगशाला, वस्तुसंग्रह, ग्रंथालय इत्यादि सर्व सोयी आहेत.

प्रत्यक्ष शिक्षणाच्या इतक्या उत्तम सोयी अखिल महाराष्ट्रांत या एकाच आयुर्वेद महाविद्यालयांत आहेत. सविस्तर माहितीसाठीं ०=॥ च्या तिकिटें पाठवावीत.

पत्ता:—आयुर्वेद महाविद्यालय, निंबाळपेठ, पुणें २.
पु. ग. नानल,
अधिपति.

DECCAN INSTITUTE OF COMMERCE
POONA.

Opens for the 1938-39 Session on Saturday the 25th June 1938. Students coached up for Various Commercial Diploma and Certificate Examinations in Accountancy, Banking, Shorthand, Typewriting, etc. Courses suitable for Matriculates, Undergraduates and Graduates. Classes in the Morning and Evening. Prospectus free on application to:—

592/3 Budhwar Peth, Opp. New English School, Poona. } SECRETARY.

THE WILLINGDON COLLEGE, Sangli.

Reopens for the new academic year on the 20th of June. Registration of Names will commence on the 6th June. The College provides for both Arts and Science courses in the first two years, for B.A. Degree Courses, pass and honours, and for Post-Graduate instruction. About a hundred seats are available in the College Hostels. Healthy surroundings, cheapness and efficiency are the special features of the College.

The tuition fees are Rs. 60 per term, and the room rent per term is Rs. 12 for a double and Rs. 15 for a single room. Boarding charges come to about Rs. 12 P. M. Further information can be had on application.

Arrangements have been made to secure accommodation for lady students in a well-conducted hostel in Sangli, pending the construction, in the next few months, of a separate Women's Hostel on the College premises.

D. G. KARVE,
Principal.

NOTICE.

Applications are invited from Matriculates and persons with higher qualifications for enlistment as candidates to clerical posts in the grade of Rs. 25-5/2-55 in the Co-operative Department. Applicants should give full particulars as regards residence, caste, age, educational qualifications and languages known, in their applications which should be in their own handwriting and submitted before 15th June 1938, to the Registrar. No candidates from the advanced class over 23 years of age and from the intermediate or backward class over 26 years of age on 1st June 1938 need apply. In all, 15 candidates will be selected and they will be attached as unpaid candidates to various offices and absorbed in officiating or temporary vacancies till they are confirmed, if found fit.

Central Buildings, Poona No. 1. } M. D. BHANSALI, Registrar, Co-operative Societies, Bombay Province, Poona 1.

NOTICE.

Applications are invited for the posts of Sub-auditors in the Co-operative Department in the grade of Rs. 75-5/2-90. Candidates applying for the posts must have passed the examination for the Government Diploma in Co-operation and Accountancy, or B. Com., (with accountancy), or B. A., or similar or higher examination. Applicants should give full particulars as regards residence, native place, date of birth, caste with sub-caste, languages of the divisions known and full details of educational qualifications in their applications which should be in their own hand-writing and submitted not later than 15th June 1938 to the Registrar. No candidates from the advanced class over 23 years of age and from the Intermediate or Backward class over 26 years of age on 1st July 1938 need apply. Selected candidates will be appointed on a provisional footing, that is to say on an officiating basis pending consideration of proposals for revising the scales of pay of the sub-ordinate Government service. In all 15 candidates will be selected.

Central Building, Poona No. 1. } M. D. BHANSALI, Registrar, Co-operative Societies, Bombay Province, Poona.

Deccan Education Society's Technical Institute.

(Attached to Fergusson College).

The Institute will open on the 1st July and students will be admitted for a two years' Diploma Course in Paints, Varnishes and Pigments. Admission will be granted to such students as pass the admission Examination to be held by the Institute on the 25th and 26th June, in English, Mathematics, Physics and Chemistry, the standard aimed at being equivalent to the Matriculation Examination of the Bombay University. Applications should be sent so as to reach the undersigned before 20th June.

Fees charged will be Rs. 30/- per term.

Three Cutchi Lohana students will be given preference with regard to admission, and one such student will be admitted as a free scholar every year.

For further information apply for prospects.

Fergusson College Buildings, Poona 4. 1st June, 1938. } P. M. LIMAYE, Secretary, D. E. Society Poona.

फडनवीसांची तृषाशांति—पेयपानाची प्रथा

विधिमंडळांत सभासदांनीं तृषाशांतीसाठी पेयाचा उपयोग करावा कीं नाहीं ह्याविषयींचा प्रश्न अलीकडे मुंबईच्या कायदे-मंडळांत निघाला होता.आणि त्या बाबतींत ग्लॅडस्टन ह्या सुप्रसिद्ध ब्रिटिश फडनवीसाचा दाखला देण्यांत आला होता. ब्रिटिश फडनवीसास अंदाजपत्रक कॉमन्स सभेंत सादर करते वेळीं लांबलचक भाषण करावें लागतें आणि घसा ओला व्हावा म्हणून मधून मधून एखाद्या पेयाचे घुटके घ्यावे लागतात. ह्या संबंधांत पेयपानाची प्रथा पडली असून तिला तंत्राचें किंवा विधीचें स्वरूप प्राप्त झालें आहे. त्याची माहिती एका ब्रिटिश मासिकांत दिली आहे ती संक्षेपतः येणेंप्रमाणें आहे:—ब्रिटिश फडनवीसाच्या वैयक्तिक अभिरुचीप्रमाणें तो आपल्या अंदाजपत्रकाविषयींचे कोरडे विचार पेयाच्या सहायानें घशाखालीं ढकलतो. डिझरेलीनें एकदां पांच तास सारखें वक्तृत्व केलें आणि ब्रँडी व अफूच्या गोळ्यांची त्यास त्यानें साथ दिली. ग्लॅडस्टन, भाषण चालू असतां, मधून मधून कच्चीं अंडीं मिसळलेल्या दारूचे घोट घेत असे. गोशेन पोर्ट नांवाची दारू घेई आणि ती एकदां त्याच्या पुढें असलेल्या कागदावर सांडून श्रोत्यांची करमणूक झाली. सर रॉबर्ट हॉर्न व मि. चर्चिल ह्यांनीं डिझरेलीचें अनुकरण केलें पण त्यांची ब्रँडी अफूमिश्रित नव्हती. लॉइड जॉर्ज व स्नोडन ह्यांची तहान साध्या पाण्यानें भागली. लॉईड जॉर्ज ह्यांचें भाषण १९०९ सालीं जवळ जवळ पांच तास चाललें. मध्येंच त्यांचा आवाज पडला तेव्हां प्रतिपक्षाचे पुढारी, मि. बाल्फोर, ह्यांच्या सूचनेवरून अर्ध्या तासाची विश्रांति कॉमन्स सभेनें घेतली.

श्री. प्रधान ह्यांनीं तयार केलेला तक्ता

'अर्था' च्या ता. २५-५-३८ च्या अंकांतील पान नं. २५० वर मी तयार केलेल्या तक्त्यासंबंधानें जो मजकूर प्रसिद्ध झाला आहे, त्याला अनुलक्षून कांहीं सहकारी कार्यकर्त्यांनीं मला शंका विचारल्या आहेत. सगळ्यांनाच व्यक्तिशः उत्तरें देणें शक्य नसल्यामुळें व सर्व कार्यकर्त्यांच्या सोयीसाठी त्यांचीं उत्तरें देणें अवश्य असल्यानें खालील खुलासा करीत आहे.

सध्यां छापवून घेतलेला तक्ता हा मे० रजिस्ट्रारसाहेब बहादूर यांच्या ता. ४-१०-३७ (नं. ए. जी. सी. २९०) च्या सर्क्युलर प्रमाणें कर्जाची वर्गवारी करण्याच्या बाबतींतील पहिली पायरी आहे. प्रथम स्थानिक सेक्रेटरीनें ही सर्व माहिती काढून ठेवल्यावर मे० सुपरवायझर व बँक इन्स्पेक्टर यांनीं तपासून 'चांगली' 'तुंबलेली' 'संशयित' अगर 'बुडित' कर्जें वेगवेगळीं करावयाचीं आहेत. ती प्रतवारी करतांना आणखी बरीच माहिती लागेल. ती काढून वर उल्लेख केलेल्या प्रत्येक प्रतीच्या कर्जदारांची प्रत्येकी एक निराळी यादी करावी लागेल. त्या यादीचा माहितीचा एकत्रित असा दुसरा तक्ता मी तयार केला आहे, तो लौकरच छापवून घेतला जाईल. त्या तक्त्यांत बाहेरील बोजाची तारीख, व्याजाचा दर, दामदुपटीपर्यंतचें एकूण सावकारी व्याज, कर्जदाराचें अंदाजी वार्षिक उत्पन्न, दरसाल द्यावयाचा एकूण हप्ता वगैरे बाबींचा अंतर्भाव केलेला आहे. या तक्त्याप्रमाणेंच त्या तक्त्यावरहि खुलासेवार सूचना दिल्या आहेत. तोहि तक्ता या तक्त्या एवढाच आहे व त्याची किंमतहि अर्धा आणाच आहे. सुमारें १५ दिवसांत त्याच्या प्रती तयार होतील असें वाटतें.

सोलापूर, १-६-३८ गणेश कृष्ण प्रधान.

धी बँक ऑफ इंडिया लि.

[स्थापना— ७ सप्टेंबर १९०६]

उभारलेलें भांडवल	रु. २,००,००,०००
वसूल झालेलें भांडवल	रु. १,००,००,०००
रिझर्व्ह फंड	रु. १,०५,५०,०००

मुख्य कचेरी—ओरिएण्टल बिल्डिंग्ज, मुंबई

शाखा—बुलियन एक्सचेंज (शेख मेमन स्ट्रीट, मुंबई), वांद्रें (मुंबईनजीक), मलबार हिल (मुंबई), कुलाबा (मुंबई), काळबादेवी (मुंबई), अहमदाबाद, अहमदाबाद-स्टेशन शाखा, कलकत्ता, कलकत्ता-बडाबझार, पुणें, पुणें शहर, राजकोट, सुरत, नागपूर सिटी.

लंडन एजन्ट्स—धी वेस्टमिन्स्टर बँक लिमिटेड.

चालू ठेवीवरील व्याजाचा दर

जानेवारी ते डिसेंबर अखेर दररोजच्या रु. ३०० तें रु. १,००,००० रकमेच्या चालू ठेवीवर शेंकडा ½ टक्का व्याज दिलें जाईल; परंतु एक लाखावरील रकमेच्या चालू ठेवीवर स्पेशल व्याजाची आकारणी केली जाईल. सहामाही अखेर व्याजाची रक्कम ५ रु. इतकी असल्याशिवाय व्याज दिलें जाणार नाहीं. कायम, थोडक्या मुदतीच्या व सेव्हिंग बँकेकडील ठेवी सुद्धां आम्ही ठेवून घेतों; व त्यांवर व्याजाची योग्य आकारणी करतों; विशेष माहिती व नियम वगैरे अर्जानें मागवावेत.

शिवाय ट्रस्टी या नात्यानें इतर जीं कामें करावयाचीं तीं करावीं लागल्यास तींसुद्धां ही बँक करते. नियमांची माहिती अर्जानें मागवावी शिवाय, सर्व प्रकारचे बँकेचे व्यवहार या बँकेमार्फत केले जातात.

एजंटः— टी. आर. लालवाणी.

दि प्रॉव्हिन्शिअल बँक
ऑफ अिण्डिया लिमिटेड
स्थापना १९३६

मुख्य कार्यालय: २२ / अ, हॉस्पिटल रोड, (सी. ॲण्ड. अेम् स्टेशन) **बंगळूर**

शाखा: मुम्बअी, काळबादेवी, दादर, पुणें, पुणें-शहर, नाशिक, पांचगणी, सातारा, कऱ्हाड, सोलापूर, सुरत.

अध्यक्ष: **खानसाहेब हाजी अहमद कासम**, अेम. अेल. सी.

मॅ. डिरेक्टर: **अेस्. पी. ठाकर.**

करण्ट डिपॉझिट अकाउण्टस्: १०० रु. किंवा त्याहून अधिक रकमांनीं चालू होतात आणि दैनिक शिलकेवर दरसाल दरशेंकडा २ टक्के व्याज दिलें जातें.

सेव्हिंग्ज डिपॉझिट अकाउण्टस्: ५ रुपये आणि त्याहून अधिक रकमानिशीं चालू होतात आणि मासिक किमान शिलकेवर दरसाल दरशेंकडा ३ टक्के व्याज दिलें जातें. २०० रुपयापर्यंत कितीहि वेळा पैसे काढतां येतात. हा व्यवहार चेकनें करतां येतो.

कायम मुदतीच्या ठेवी: दीर्घकालीन आणि अल्पकालीन मुदतीच्या ठेवी सोयीस्कर अटीवर स्वीकारण्यांत येतात. ह्या-संबंधीची माहिती कार्यालयाकडून घ्यावी.

अनुमती मिळालेल्या कर्जरोख्यांवर हातउसन्या रकमा मिळतात.

सर्व प्रकारचें बँकिंगचें कामकाज केलें जातें.

अधिक माहिती मागवावी.

एम्. मोहन, एजंट, १७ मेनस्ट्रीट पुणें.

एच. जी. गद्रे, एजंट, लक्ष्मीरोड, पुणें. २

निवडक बाजारभाव

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर, १९३५ पासून) ३%

सरकारी कर्जरोखे

५% करमाफ लोन (१९४५–५५)	११७–१४
५% (१९३९–४४) लोन	१०३—९
४% १९४३	१०८—४
३½% विनमुदत	९८–१४
३½% १९४७–५०	१०६—०
२¾% १९४८–५२	१००—३

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (विगर गॅरंटी व लांब मुदत) ...	११०—८
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत)	१०९—८
४% मुंबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बाँड (७० वर्षे मुदत)	१०९—८
४% म्हैसूर कर्ज (१९५३–६३)	११२—८
५% म्हैसूर कर्ज (१९५५)	१२४—८

मंडळ्यांचे भाग

(कंसांतील पहिला आकडा भागाची दर्शनी किंमत, दुसरा आकडा वसूल झालेलें भांडवल व कंसानंतरचा आंकडा वार्षिक डिव्हिडंड दर्शवितो.)

बँका

बँक ऑफ इंडिया (१००—५०) ११%	१४२—८
बँक ऑफ बरोडा (१००—५०) १०%	११६—८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५०—२५) ८% ...	३०–१४
इंपीरिअल बँक (५००) १२%	१५५५—०
बाँबे प्रॉ. को. बँक (५०) ५%	५८—८
रिझर्व्ह बँक (१००) ३½%	११५–१२

रेल्वेज

दौंड–बारामती (१००) ४½%	१०२—०
पाचोरा–जामनेर (१००) ४½%	९६—४
अहमदाबाद प्रांतज (५००) १२½%	९५५—०
तापी व्हॅली (५००) ७½%	७२८–१२

वीज

बाँबे ट्रॅम्वे ऑर्डि. (५०) १३%	१२३—२
कराची (१००) ९%	२१५–१०
पुणें इलेक्ट्रिक (१००) ९%	११६—४
टाटा पॉवर ऑर्डि. (१०००) ५½%	१३७२—८
आंध्र व्हॅली ऑर्डि. (१०००) ७½%	१४३७—८

इतर

बेलापूर शुगर (५०) ७ रु.	१४८–१२
इन्व्हेस्टमेंट ट्रस्ट (१००–५०) २ रु.	४०—०
शिंदिया स्टीम (१५) १ रु.	१७–११
न्यू इंडिया विमा (७५–१५) १ रु. ...	३८–१०
ओरिएंटल विमा (२००) १२५ रु. ...	४,२५०—०
टाटा आयर्न प. प्रे. (१५०) ६%	२१६—४
टाटा आयर्न दु. प्रे. (२००) १५ रु. २ आ. ...	१७२—८
टाटा आयर्न ऑर्डि. (७५) १० रु.	२२८—०
टाटा आयर्न डिफर्ड (३०) ३६ रु. ३ आ. ६ पै ...	९८५—०

सोनें–चांदी

सोनें (मिंट) प्रत्येक तोळ्यास	३५—४¾
चांदी (मिंट) प्रत्येक १०० तोळ्यास	४९—९

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या प्रतीचें अत्यंत लोकप्रिय

झारापकर टेलरिंग कॉलेज

आप्पा बळवंत चौक, पुणें २

[माहितीपत्रक मागवा]

घरच्या घरीं संगीत कलेंत प्राविण्य मिळविण्यास
सर्वोत्कृष्ट–सचित्र–सुबोध–माहितीपूर्ण

संगीत–मार्गदर्शक

मालेचीं पुस्तकें.

गायन हार्मोनियम दिलरुबा फिडल्
किं. ६ आ. किं. २॥ रु. किं. १ रु. २ आ. किं. १ रु. ४ आ.

व्ही. पी. नें चार आणे जास्त पडतील.

प्रभा संगीत विद्यालय, फर्ग्युसन कॉलेज रोड, पुणें ४.

स्वल्प व्याजानें कर्ज

ता. २७ जून १९३८ रोजीं पहिल्या कर्ज वांटणीस कंपनीच्या नियमानुसार श्री. ग. स. मराठे यांच्या सल्याप्रमाणें सुरवात होणार असून पूर्ण पैसे भरून सर्टिफिकेट घेणारांचेच नंबर कर्ज वांटणीच्या यादींत समाविष्ट होतील तरी ज्यांनीं पूर्ण पैसे भरले नसतील त्यांनीं ते ताबडतोब भरावेत व स्वल्प म्हणजे ६॥% व्याजानें रु. १०० ते ५००० (सर्टिफिकेटचें सपांप्रमाणें) कर्ज घेऊं इच्छिणारांनीं अवघे रु. २४ भरून, सर्टिफिकेट्स घेण्याची त्वरा करावी. तारखेकडे लक्ष ठेवा. गांवोगांवीं एजन्ट्स पाहिजेत. प्रॉस्पेक्टस व एजन्सीसाठीं ०– चीं तिकीटें पाठवा. अगर समक्ष भेटा.

दि हिंदुस्थान इंडस्ट्रियल कंपनी, लि.

हेड ऑफिसः—गिरगांव, मुंबई.

ब्रँचः—लक्ष्मी रोड, काकाकुवा मॅन्शन समोर, पुणें नं. २.

दि साऊंड बँकिंग कॉर्पोरेशन लि.

[स्थापना सन १९३५]

९३।१ लक्ष्मीरोड, पुणें शहर

कामाची वेळः—
दररोज सकाळीं १० ते ३, शनिवारीं १० ते १

चालू ठेवी द. सा. द. शें. २ टक्के व्याजानें स्वीकारल्या जातात.

सेविंग्ज बँक ठेवींवर द. सा. द. शें. ३ टक्के व्याज दिलें जातें.

मुदतीच्या ठेवी ३ महिन्यांपासून ३ वर्षेपर्यंत स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दराबद्दल बँकेकडे चौकशी करावी.

कर्जः सोनें, चांदी, सरकारी रोखे, वगैरे तारणावर रकमा दिल्या जातात.

मॅनेजिंग एजंटस्.

अप-टु-डेट शिलाई करतां

मांद्रिकर ब्रदर्स यांचेकडे चौकशी करा

बुधवार चौक, पुणें १२ तासांत कपडे शिवून मिळतील. [खादी भांडाराचे माडीवर

अप—टु—डेट पुण्यांत पहिलें उच्च दर्जाचें अप—टु—डेट

हेअर कटिंग सलून

येथें आधुनिक इलेक्ट्रिक मशीनच्या सहायानें केस कापले जातात. इलेक्ट्रिक हेअर ब्रश व मसाज ह्यांची व्यवस्था. स्वच्छता व टापटीप हें आमचें वैशिष्ट्य. तज्ञ माणसाकडून विजेच्या सहायानें काम सुबक व स्वच्छ होतें.

पत्ताः—प्रो. डी. एम. आढाव, पी. डी. ब्रदर्स बिल्डिंग, टांगा स्टँड शेजारी, डेक्कन जिमखाना.

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street, Bombay | 716 Sadashiv Peth, Poona City.

पायोनियर डाइंग हाऊस, पुणें,

रंगीत कापडाचे व चिटाचे व्यापारी.

एरोग्राफ प्रिंटिंग, खडीकाम, पक्क्या रंगाचे छापकामाचा व रंगविण्याचा कारखाना.

भिकारदास मारुतीरोड, 'दातेवाडी' ६१५ सदाशिव पेठ.

६ टक्के मासिक आंवक ठेव

डॉन ऑफ इंडियाच्या वरील योजनेप्रमाणें तारीख १-१०-३८चे आंत ठेव ठेवून फायदा मिळवा.

जनरल म्यानेजर-डॉन ऑफ इंडिया ला. इ. कं. लि. पुणें.

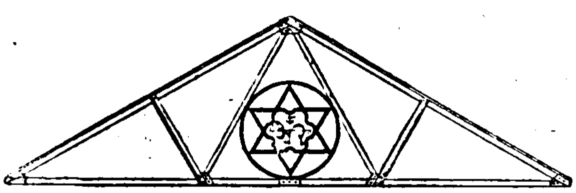

टिळक आयर्न अँड स्टील वर्क्स

[सर्व प्रकारचें स्टील स्ट्रक्चरल वर्क (काम) तयार करतात.]

मो. मु. टिळक

प्रो. मेकॅनिकल इंजीनिअर.

स्वतःचें मुलांना योग्य तऱ्हेनें शिक्षण देऊन

त्यांचे आयुष्यांतील पुढील मार्गाची योग्य रीतीनें कालक्रमणा करण्याची तरतूद करून ठेवणें हें प्रत्येक विचारवंत मातापितरांचें आद्य कर्तव्य होय. वरील प्रकारची सोय, उत्तम रीतीनें, फक्त "आयुर्विम्या"चे योगेंच साधतां येते.

कॉमनवेल्थ विमा कंपनी

लिमिटेड, पुणें.

ह्या सर्वश्रेष्ठ विमा संस्थेनें मुलांच्या शिक्षणाचे सोयीकरतां नवीन तऱ्हेची विद्यार्जनाचीं कोष्टकें सुरू केलीं आहेत.

ह्या बाबतींतील विशेष माहितीकरतां खालील पत्त्यावर लिहा.

रा. न. अभ्यंकर

बी. ए. एलएल. बी.

मॅनेजिंग एजंट.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents

Fergusson College Road, Poona No. 4

(1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.

(2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.

(3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.

(4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

हें पत्र पुणें, पेठ भांबुर्डा घ. नं. ११५।१ आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनीं छापिलें, व रा. श्रीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनीं 'दुर्गाधिवास,' भांबुर्डा, घ. नं. १२७।१३, पुणें शहर, येथें प्रसिद्ध केलें.